

PROVOCAREA TERORISMULUI ȘI A CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Codruța Ștefania Jucan*,
Călin Ștefan Georgia

stefania.juncan@yahoo.com

Abstract: *While spawned and ferociously fueled by economic factors, the process of Globalization started to alter society's DNA even from well before it acknowledged its existence. Having taken on a dynamics of its own, this phenomenon is constantly manifesting itself through new concepts and problems that make yesterday's answers look obsolete. In this context, the security management of an entity, be it a state or a corporation, is being constantly faced with gradually more complex challenges. The present paper aims to briefly take in account, using a holistic approach, the general manifestations, links and inter-dependence between phenomenon like transnational crime and Islamic fundamentalist terrorism.*

Keywords: *national security, transnational crime, terrorism, Globalization, asymmetrical threats.*

I. Introducere

Trăim într-o lume în care economii locale, grupuri sociale și chiar civilizații întregi au devenit exponentele unui sistem dinamic, integrându-se într-o rețea globală prin intermediul comunicațiilor, transporturilor și comerțului. Pe de altă parte, o calitate interesantă a acestui sistem deosebit de complex este că vulnerabilitățile sale se identifică cu trăsăturile ce îi determină și conduc existența și anume factorii economici, tehnologici, socio-culturali, politici și biologici care i-au dat viață. Lucrarea de față își propune o scurtă trecere în vedere și analiză a acestor vulnerabilități și impactul unor anumite tipuri de amenințări asimetrice asupra securității globale.

Pornind de la conceptul de „acțiune - reacțiune”, pentru orice concept, modalitate de abordare sau tehnologie există o soluție care să le contrabalanseze. Un exemplu bun în acest sens este apariția tacticilor de neutralizare a fortificațiilor exploatare vulnerabilitățile de construcție, tehnică utilizată pentru prima dată de către armata asirienilor, în sec. VII a. Chr. pentru ca în timp să devină nelipsită din arsenalul oricărei armate. Pornind de la acest exemplu, sistemele formate din entități multinaționale asemenea Uniunii Europene prezintă propriile vulnerabilități ce pot fi exploatare și/sau generând efecte de diferite magnitudini, de la efectele unei curențe de armonizare a sistemelor juridice la efectele deficienței organismelor europene de securitate ce au dus la producerea atentatelor din Madrid în 2004 sau Londra în 2005.

* Asist. univ. dr., - Facultatea de Drept Cluj Napoca, Universitatea Creștină
“Dimitrie Cantemir”.

Acest subiect a început să fie tratat mai amplu după atentatele din 11 septembrie 2001 asupra WTC și atentatele care au urmat acestui moment. Cu toate că fenomenul nu este unul nou, iar de-a lungul istoriei putem găsi multe momente similare de dezvoltare a acestui fenomen, complexitatea mediului actual în care trăim poate să zădărnicească unele dintre cele mai performante tehnologii de securitate. În acest sens, cadrul juridic amplu care apără drepturile și libertățile individului cuplate cu mediul informațional deosebit de complex în care se realizează un număr amețitor de interacțiuni sub diferite forme, pot crea impedimente împovărătoare activităților de asigurare a securității. Cu toate acestea, statul de drept și principiile guvernării democratice trebuie susținute și respectate, indiferent de vulnerabilitățile pe care le pot genera.

II. Globalizare, sisteme și vulnerabilități

Încercările de a defini acest concept al globalizării și a-l înrădăcina într-o formulă compactă, schematică și cuprinzătoare nu s-au dovedit a fi încununate de succes dar în schimb au ajuns, împreună, a forma o imagine destul de reprezentativă asupra fenomenului. În scopul argumentării acestei afirmații au fost adunate următoarele definiții, fiecare tratând una din dimensiunile acestui fenomen:

Dintr-o perspectivă economică,

„Globalizarea economică este un proces istoric, rezultatul inovației umane și al progresului tehnologic. Se referă la dinamizarea integrării economiilor din lume, în special prin comerț și „fluxuri” financiare. Termenul se referă câteodată și la migrația forței de muncă și la răspândirea tehnologiilor dincolo de granițele naționale.”¹

Dintr-o perspectivă culturală,

„Globalizarea culturală se distinge printr-o conștiință a „sălășuirii” în lume și a concepției acelei lumi ca fiind un „tot” fluid, interconectat, conflictual și dinamic.”²

Dintr-o perspectivă juridică,

„Un proces istoric ce dă naștere unei schimbări semnificative în capacitatea de întindere a rețelelor și a sistemelor de relații sociale la structuri transcontinentale sau interregionale ale organizării și activității umane sau al exercițiului puterii.”³

Luând în considerare un ansamblu impresionant de asemenea puncte de vedere s-a încercat o definiție cât mai cuprinzătoare a fenomenului în lucrarea *“Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and A Proposed Definition”*, Geneva Centre for Security Policy, 2006 a lui Nayed R.F Al-Rodhan și Gerard Stoudmann, în care se arată că.

¹ The International Monetary Fund, *Globalization: Threat or Opportunity*, (<http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II>), p. 2.

² Melba Cuddy-Keane, *Modernism, Geopolitics, Globalization în Modernism/Modernity*, Maryland, Baltimore, The Johns Hopkins University Press, 2003, vol. 10, nr. 3, p. 539-558, p. 553.

³ Anthony G. McGrew, *Global Legal Interaction and Present-Day Patterns of Globalization* în V. Gessner, A. C. Budak, *Emerging Legal Certainty: Empirical Studies on the Globalization of Law*, Surrey, Ashgate Publishing Company, 1998, p. 327.

„Globalizarea este un proces care cuprinde cauzele, cursul și consecințele integrării transnaționale și transculturale a activităților umane și non-umane.”⁴

Așadar, Globalizarea ar cuprinde nu numai procesul în sine, dar și consecințele acestui proces de reunire a comunităților internaționale. În acest sens, lucrarea de față se focalizează pe sistemul creat în urma acestui proces și a câtorva vulnerabilități ale acestuia în fața unor categorii de amenințări asimetrice.

În primul rând se vor avea în vedere vulnerabilitățile generale ale unui sistem internațional, pentru ca apoi să se contureze o perspectivă mai focalizată. În acest sens, Kenneth N. Waltz ne oferă o privire de ansamblu asupra „sistemului internațional”, conturându-l mai mult ca un sistem eterogen decât unul omogen și unitar. Potrivit lui Waltz, puterea se poate încarna în două tipuri de structuri: una ierarhică și una anarhică. Structura ierarhică impune relații de tip prepus – comitent, pe când structura anarhică sprijină și promovează independența fiecărei unități. În cazul unei distribuții inegale a puterii însă, apar „centri de putere” care afectează profund unitățile, în funcție de gradul de polarizare formându-se astfel structuri unipolare, bipolare sau chiar multipolare⁵. În cazul interacțiunilor dintre aceste două tipuri de structuri, sistemele stabile de un anumit gen înglobează și minimalizează efectele structurilor minoritare de gen contrar⁶.

Așadar, potrivit acestei perspective se conturează structuri de diferite grade de ierarhie sau anarhie și nu structuri pure, toate acestea dând naștere unui sistem eterogen. Mai mult decât atât, o interacțiune interesantă între cele două tipuri de structuri de putere este inter-conectivitatea acestora, în orice sistem ierarhic regăsindu-se o doză de anarhie și viceversa. Având în vedere aceste argumente, putem considera că vulnerabilitățile generale ale unui sistem axat pe una dintre tipurile de structuri de putere constau în acele elemente componente ale sistemului care au calități specifice celui alt tip de structură de putere. Astfel, vulnerabilitățile generale ale unui sistem ierarhic vor fi componentele sale sau calitățile sale anarhice și viceversa, în cazul unui sistem preponderent anarhic, trăsăturile ierarhice pot constitui vulnerabilități.

În acest sens se poate interpreta retragerea Spaniei din Irak din 2004, după atentatele din Madrid. Spania era componenta unui sistem ierarhic, în cadrul căruia acționa sub imperiul intereselor comune. Totuși, atentatele cu bombă care au avut loc în 11 martie 2004 (cu 3 zile înaintea alegerilor parlamentare) au schimbat conduita acestei unități a sistemului. Drept urmare, Spania a ales să-și urmeze interesele proprii și s-a retras din teatrul de operațiuni din Irak⁷, întruchipând elementul anarhic din această structură ierarhică, afirmându-și

⁴ Nayed R.F Al-Rodhan, Gerard Stoudmann, Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and A Proposed Definition”, Geneva Centre for Security Policy, 2006, p. 20.

⁵ Kenneth N. Waltz, Theory of International Politics, Addison-Wesley Publishing Company, 1979, p. 114 sqq.

⁶ Barry Buzan, Richard Little, International Systems in World History, Oxford University Press, 2000, p. 41.

⁷ Congressional Research Service Report RS21812, oct. 2004 apud Wikileaks, accesat în data de 28.07.2011 la adresa:

<http://xa.yimg.com/kq/groups/19154088/668080648/name/Wikileaks+RS21812+March+11+Terrorist+Attacks+in+Madrid.pdf>

propria independență (față de sistem) prin adoptarea unei conduite incompatibile cu cea adoptată de celelalte elemente.

Al-Quaeda, ca structură și funcționalitate operațională este un exemplu al unui sistem anarhic cu elemente ierarhice. Una dintre caracteristicile Al-Quaeda și în același timp unul dintre punctele sale forte este folosirea unei structuri axată pe două tipuri de rețele inter-conectate și anume Rețele clandestine profesionale și Rețele clandestine neprofesionale. Comunicarea este limitată atât între aceste tipuri de rețele cât și în interiorul lor, legăturile dintre unități fiind prevăzute cu diferite puncte de decuplare, care pot fi acționate în cazul unor operațiuni împotriva rețelei⁸, astfel putând fi salvate marea majoritate a componentelor profesionale și fiind asigurată continuitatea sistemului.

Așadar, Al-Quaeda păstrează trăsături specifice sistemelor ierarhice ca existența unei structuri de comandă și exercitarea unui anumit nivel de coordonare. Totuși, componenta anarhică este majoritară în acest sistem, de la procesul de recrutare care se bazează mai mult pe recrutarea pasivă⁹ până la structurile sale¹⁰, care se bucură de un grad mare de independență în întreprinderea de operațiuni și alte activități conexe.

În concluzie, într-un sistem al cărui elemente sunt interconectate iar interacțiunile lor sunt deosebit de dinamice și complexe, în măsura în care acest sistem este unul preponderent ierarhic, el își va regăsi vulnerabilitățile în caracteristicile sale anarhice. În acest caz, urmarea interesului propriu de către o unitate în dauna intereselor comune ale întregului sistem poate contura nu numai o vulnerabilitate a întregului sistemului, ci chiar o amenințare foarte serioasă la adresa *status-quo*-ului acestuia în contextul în care factorul de risc crește proporțional cu fiecare element disonant.

III. Terorismul fundamentalist de sorginte islamică și criminalitatea transfrontalieră ca amenințări asimetrice la siguranța națională și internațională.

Termenul de „asimetrie” se referă la proprietatea relațiilor între doi termeni, care nu este valabilă și în sens reciproc¹¹. Termenul de „amenințare asimetrică” este folosit în general în relație cu folosirea de către actori statali sau non-statali – organizații și rețele teroriste internaționale – de mijloace violente pentru a provoca teroare și a genera pagube morale, materiale și simbolice extrem de mari, unor actori mult mai puternici¹². Totuși, acest concept poate fi extins pentru definirea unor fenomene ca și criminalitatea organizată transfrontalieră,

⁸ Derek Jones, Maj. US Army, Understanding the Form, Function, and Logic of Clandestine Cellular Networks: The First Step in Effective Counternetwork Operations, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kentucky, 2009, p. 34 sqq.

⁹ Steve Clemons, Drones and the Death of Al Qaeda's No. 3, în publicația *The Washington Note* (www.thewashingtonnote.com), 1 iunie 2010 (declarație dată de Michael Hoh).

¹⁰ MI5, <https://www.mi5.gov.uk/output/al-qaidas-structure.html>.

¹¹ Definiția oferită de Dicționarul explicativ al limbii române.

¹² Prof. univ. dr. Ioan Mircea Pașcu, lect. drd. Sergiu Nicolae Vintilă, Teoria Relațiilor Internaționale, note de curs, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Științe Politice, p. 27.

criminalitatea gulerelor albe, precum și alte fenomene ce pun în pericol siguranța unui stat. În acest sens, inter-conectivitatea și dinamismul interacțiunilor dintre entități nu profită doar organismelor legitime statale și internaționale ci și celor ilegite.

Terorismul ca amenințare asimetrică

Fenomenul terorist se pare că eludează o definiție unitară, iar natura sa ultra-dinamică și adaptativă asigură uzura morală iminentă a oricărei încercări de a-i surprinde esența. Totuși, o definiție este necesară, iar cea mai utilă, în acest moment, ne pare a fi cea dată de Walther Laqueur - „folosirea nelegitimă a forței în scopul atingerii unor obiective politice, atunci când ținte sunt civili inocenți”¹³. Desigur, această definiție este una inconsistentă mai ales dacă avem în vedere mobilul terorismului de sorginte fundamentalistă, dar trecând peste aceasta, terorismul capătă o conotație negativă sau pozitivă în funcție de punctul de vedere împărtășit de observator¹⁴, la fel ca și calitatea de inocent a subiectului pasiv al violenței. Această ultimă remarcă poate părea insensibilă, dar înțelegerea unui fenomen implică un anumit grad de empatie, iar în viziunea „jihadistă” populația civilă nu este considerată a fi inocentă ci o componentă a „Dar Al-Harb” sau a „casei războiului”, care este percepută ca o amenințare la adresa Islamului și un exponent al conflictului pe care orice musulman (extremist) are datoria să îl poarte¹⁵. Un alt argument este efectiv calitatea țintelor alese, spre exemplu unul dintre cele mai răsunătoare succese ale terorismului modern a fost atentatul cu bombă din 23 octombrie 1983 din Beirut, care a determinat retragerea forței internaționale de menținere a păcii din Liban.

Criminalitatea transfrontalieră ca amenințare asimetrică.

Convenția ONU¹⁶ împotriva criminalității transnaționale organizate conferea „grupului criminal” următoarea definiție:

„Un grup structurat (care nu este format în mod incidental în scopul comiterii imediate a unui fapt ilicit) de trei sau mai multe persoane, existând de un timp mai îndelungat și acționând în concert și având ca scop săvârșirea unuia sau mai multor crime sau delict grave (sanționate cu pedeapsa închisorii mai mare de 4 ani) instituite prin prezenta Convenție, pentru a obține, direct sau indirect, beneficii financiare sau de altă natură materială.”

Imaginea crimei organizate a dobândit o oarecare notorietate de-a lungul timpului, impregnându-se în imaginația colectivă sub diferite forme, de la imaginea gangsterului american la *businessmen*-ii ruși sau japonezi care își poartă cu mândrie tatuajele ascunse ce reflectă facțiunea sau casta din care fac parte.

¹³ C.A.J (Tony) Coady, *Terrorism, Just War and Supreme Emergency*, în *Terrorism and Justice: A Moral Argument in a Threatened World*, Melbourne University Publishing, 2003, p. 8.

¹⁴ SUA a sprijinit financiar și logistic mujahedinii care luptau împotriva URSS în Afganistan, care erau considerați „luptători ai libertății” (freedom fighters).

¹⁵ Curentele fundamentaliste alimentate de Sayyid Qutb și Abul Ala Mawdudi susțin că pe lângă cei 5 stâlpi ai Islamului există și un al 6-lea întruchipat de datoria de a lupta în Jihad.

¹⁶ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, New York, 2004, art. 2, lit. A.

Acest fenomen a evoluat în timp, dobândind caracteristici din ce în ce mai complexe, ajungând ca în prezent să se manifeste sub forma unor mecanisme foarte complicate și bine structurate. În același timp și imaginea „gangsterului” a suferit modificări, acesta transformându-se gradual din oportunistul perioadei interbelice sau al anilor 70 în „profesionistul” fără scrupule cu trecut militar de după 1991 pentru ca astăzi să îmbrace forma unui tânăr plăpând și timid, suferind de un deficit de socializare care își petrece majoritatea timpului în fața unui monitor și care, spre deosebire de predecesorii săi, reușește să producă pagube de milioane de dolari cu câteva linii de programare și un echipament achiziționat la un preț ridicol pe lângă beneficiile pe care le aduce organizației apartenente.

Având o structură foarte complexă în care organisme specializate îndeplinesc funcții concrete și bine delimitate, de la recrutarea de membri din diferite medii sociale, inclusiv din mediul academic până la întreprinderea de activități economice specifice, licite sau ilicite. Datorită adaptabilității, dinamismului și eficienței acestor structuri, entitățile criminale transnaționale își fac simțită prezența în aproape toate zonele geografice de importanță economică. În cazul Uniunii Europene, una dintre cele mai importante prezențe oculte o constituie variatele grupări criminale vorbitoare de limba rusă la care se face referire, în general ca „mafia rusească”¹⁷.

Chestiunea legislației în combaterea criminalității transfrontaliere.

Una dintre problemele majore cu care se confruntă lupta împotriva criminalității, în contextul unor interacțiuni atât de complexe cu alte entități este identificarea acestor interacțiuni sau a fenomenului infrațional în primul rând. Acest proces este cu atât mai îngreunat cu cât în unele situații aceste interacțiuni par a se petrece în concordanță cu prevederile legislative naționale. Un exemplu ar fi diversele societăți de caritate care sunt mai mult sau mai puțin deturnate pentru a fi folosite în activități de spălare a banilor sau fraudă, generând fluxuri neurmăribile de bani cu șanse ridicate de a finanța interese obscure¹⁸.

O abordare diferită dar care vine în completarea acestui punct de vedere, poate fi evidențiată în cazul lui Abdul Quadeer Khan. Acesta este un om de știință pakistanez care s-a folosit de accesul său la informații nucleare clasificate în timp ce lucra pentru o companie olandeză în scopul de a transmite secrete nucleare către terțe persoane în mod ilegal. Ulterior, aflat în Pakistan, dr. A. Q. Khan a fost „achitat” pentru a deveni părintele programului pakistanez de îmbogățire a uraniului, program ce a culminat cu atingerea capacităților nucleare de către Pakistan. Aceste secrete traficate de dr. Khan în 1976 constituie o amenințare la adresa sistemului internațional, cu atât mai mult cu cât aceste proiecte au fost vândute către state terțe prin canale obscure. Mai întâi au fost vândute Siriei, împreună cu planurile unei bombe. Chiar dacă Pakistanul nu semnase Tratatul de Non-Proliferare Nucleară, Siria fusese semnatară, deci vânzarea era cvasi-legitimă

¹⁷ Walter Kego, Alexandru Molcean, „*Russian Speaking Organized Crime Groups in the EU*”, Institute for Security and Development Policy, 2011, accesat în data de 28.07.2011 la adresa: http://www.rikareliv.info/images/Nr%204-2011/2011_kego-molcean_russian-speaking-organized-crime.pdf.

¹⁸ OECD, Report on Abuse of Charities for Money-Laundering and Tax Evasion, 2008.

doar din punctul de vedere al Pakistanului. Chiar dacă A. Q. Khan a fost plasat sub arest la domiciliu câțiva ani, el a fost eliberat în 2009, bucurându-se de libertate de mișcare. Având în vedere că tehnologiile vândute de el au ajuns să slujească unor regimuri ca și Coreea de Nord, iar comunitatea internațională nu are niciun instrument la îndemână pentru a urmări și controla aceste tranzacții, putem afirma cu certitudine că acest tip de amenințare poate avea efecte extrem de distructive.

O argumentare mai convingătoare ar putea avea în vedere și fenomenul criminalității gulerelor albe, dar în interesul celerității și în scopul de a evita dezvoltarea unei problematice care poate face ea singură obiectul unui studiu am decis să nu tratăm acest subiect în prezenta lucrare.

Problema aparenței legalității și a promovării intereselor private ale unui actor statal în detrimentul întregii comunități internaționale se dovedesc a fi niște piedici anevoioase în coordonarea, armonizarea și sincronizarea strategiilor și eforturilor de neutralizare a acestor tipuri de amenințări în lipsa unei autorități suverane globale.

IV. Interacțiunile dintre terorism și criminalitatea transfrontalieră.

Descoperirea de fabricanți de explozibili IRA în medii infracționale din Columbia sau finanțarea campaniilor de teroare Al-Qaeda din fonduri obținute din valorificarea câmpurilor de maci din Afganistan ridică niște semne de întrebare alarmante. Mai mult decât atât, se poate constata o tendință ascendentă în interacțiunile dintre diferite entități criminale¹⁹, în contextul în care barierele geografice încep să devină impedimente neglijabile în organizarea și întreprinderea de acțiuni ilegale. Din acest punct de vedere, globalizarea oferă mai multe beneficii acestor tipuri de entități clandestine extrem de adaptabile, iar opțiunea extinderii dincolo de mediul local devine aproape implicită. Într-o eră a informației în care importanța valorificării ei este crucială, entitățile statale sunt ocupate cu modificarea procedurilor și adaptarea constantă la necesitățile momentului, fiind nevoite să utilizeze în acest sens aparate birocratice și proceduri legislative care sunt consumatoare de timp și resurse. Așadar, guvernele și ministerele au ca parte componentă aparate birocratice împovărătoare și uneori un factor potențator al acestei îngreunări și faptul că acestea sunt adeseori polarizate politic. Aceste trăsături nu numai că restricționează timpul de reacție, dar determină în cooperarea dintre actorii statali dificultăți semnificative.

La polul opus, entitățile clandestine se adaptează aproape instantaneu, asigurându-și reacția în timp real la strategiile de neutralizare folosite de actorii statali. Traficanți de arme și de droguri, falsificatori, traficanți de carne vie și entități implicate în spălarea banilor sunt protagoniștii unor din ce în ce mai dinamice interacțiuni, manifestate prin alianțe strategice din ce în ce mai complexe și improbabile care apropie culturi și elimină barierele geografice dintre continente, demonstrând importanța studierii fenomenului rețelelor²⁰. Un

¹⁹ Itty Abraham, Willem van Schenden, *The Making of Illicitness, Illicit Flows and Criminal Things*, Indiana University Press, 2005, p. 3.

²⁰ În sensul *Network Science* (Știința rețelelor) – Disciplină ce studiază fundamentele teoretice a structurii rețelelor și a manifestărilor dinamice ale acestora atât cât și a studiului aplicativ al

exemplu relevant în acest sens sunt eforturile Al-Qaeda de a coopera cu rețelele mexicane implicate în traficul de droguri și carne vie, imigrație ilegală ale organizației Mara Savatrucha (MS-13) pentru a-și asigura un mecanism de infiltrare a agenților în Statele Unite via Mexic²¹.

Cu toate că grupările teroriste și cele criminale sunt foarte diferite ca ideologie, mod de operare, structură și nu numai, ele nu sunt chiar atât de diferite cum par, contrastul realizându-se la nivelul preponderenței manifestărilor de gen terorist sau pe de altă parte de gen criminal.

În primul caz, literatura de specialitate a analizat legătura terorismului cu traficul de droguri, dar și cu traficul de carne vie sau alte fenomene criminale. În mare parte, accentul s-a pus pe narco-terorism și anume pe legăturile foarte strânse dintre formațiuni paramilitare de gherilă care controlau vaste teritorii ce adăposteau culturi de opiate și grupări teroriste care asigurau transportul și comercializarea produsului final în exteriorul zonei, contra asigurării protecției și a unei părți din profit.

O altă simbioză relevantă este cea a terorismului cu spălarea de bani prin intermediul unor modalități tradiționale sau moderne. Una dintre modalitățile tradiționale este *hawala*²², un sistem informal de transfer al creanțelor prin care o persoană poate trimite o sumă de bani prin intermediul unor persoane juxtapuse, bazându-se pe încredere și reputația acestora. Nimic nu este sistematizat, totul desfășurându-se ad-hoc, fără a lăsa vreo urmă licită. Acest mijloc este foarte răspândit, dar el nu este singurul folosit în atingerea acestor tipuri de obiective obscure.

De asemenea, diverse celule individuale teroriste recurg la activități criminale pentru a-și sponsoriza activitățile. De exemplu în urma arestării lui Ahmed Ressaym în 1999 și a complicilor săi în urma unei tentative de a aduce un camion îndesat cu explozibili din Canada în SUA²³, au fost descoperite legăturile acestora cu criminalitatea organizată. În ciuda faptului că autoritățile americane au fost avertizate în repetate rânduri de către agenții polițienești europene, aceste avertizări nu fuseseră luate în considerare. Alte exemple de autofinanțări prin activități criminale a organizațiilor teroriste ar fi escrocheriile cu cărțile de credit și răpirile.

În acest sens, nu este exclusă o transformare din organizație teroristă în organizație criminală, ca în cazul grupului Abu Sayyaf²⁴ afiliat Al-Qaeda, care inițial era motivat de o ideologie religioasă, dar care ulterior și-a găsit o nouă motivație, economică de data aceasta, în răpirile cu scopul răscumpărării și în actele de piraterie.

rețelelor existente în multe sub-câmpuri, Ted G. Lewis, *Network Science: Theory and Applications*, John Wiley and Sons, New Jersey, 2009, p. 7.

²¹ Jerry Seper, *Al Qaeda seeks tie to local gangs* în *The Washington Times*, 28 sept. 2004.

²² Mecanism cunoscut și ca „*hundi*” sau „*padala*”, folosit extensiv în Orientul Mijlociu, Africa și sudul Asiei.

²³ Vehicul ce urma să fie utilizat într-un atentat asupra Aeroportului Internațional Los Angeles.

²⁴ Dr. Louise I. Shelley (coord), *Methods and Motives: Exploring the Links Between Transnational Organized Crime and International Terrorism*, National Criminal Justice Reference Service, 2005, p. 36.

În ceea ce privește grupările criminale organizate, sunt foarte multe exemple în care acestea recurg la acte de terorism, de la asasinatele publice „tradiționale” ale diferitelor grupări mafioate la acțiuni mai puțin uzuale cum ar fi asasinarea lui Giovanni Falcone în 23 mai 1992 când o bombă de jumătate de tonă a fost amplasată sub autostrada pe care se deplasa coloana oficială a magistratului. Un exemplu în care o organizație criminală se transformă într-una teroristă ar putea fi cel al cartelului condus de Pablo Escobar care s-a transformat dintr-o entitate motivată de profit în una motivată politic, respectiv în organizația ELN care avea ca obiectiv organizarea unei campanii de atentate împotriva guvernului columbian.

V. Combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere, o politică externă sau o problemă domestică.

Evenimentele din ultimii 9 ani au demonstrat o rezistență extraordinară a mișcărilor insurgente în teatrele de operațiuni din Afganistan și Irak. „Războiul împotriva terorii” a fost lansat în 2001 odată cu invazia Afganistanului. De-atunci și până acum s-au cheltuit sume astronomice pentru înarmarea și menținerea prezenței militare în aceste zone. La aceste costuri se adaugă cele ale programelor de reconstruire și refacere, cele de dotare și instruire a forțelor locale etc. Rezultatele acestor campanii au fost, în mare: eliminarea taberelor de pregătire Al-Qaeda doar ca după invazia din Irak Al-Qaeda să își refacă forțele și să devină chiar mai puternică; destabilizarea zonei și preluarea de către Iran a titlului de “putere locală”; cauzarea a milioane de victime civile, potențând riscul radicalizării populației moderate; precum și alte rezultate economice și de altă natură, pe care nu le vom trece însă în vedere. Problema cea mai importantă este că după 10 ani, terorismul de sorginte fundamentalist-islamică nu numai că încă mai există, dar se pare că s-a dezvoltat, extinzându-și arsenalul de tactici și recruți și cel mai grav, dobândind o oarecare legitimitate în rândul cercurile religioase șite și sunit.

Poate unele voci ar argumenta că pentru îndeplinirea obiectivelor propuse în 2001 ar fi nevoie de mai mult timp dar în interesul prudenței, cea mai bună soluție ar fi găsirea unor noi soluții și implementarea lor în paralel cu cele deja existente, dacă nu înlocuirea în totalitate a celor vechi.

În acest sens, terorismul și criminalitatea organizată transfrontalieră au un puternic caracter transnațional, transformându-se în entități cu desăvârșire nestabile așa cum amândouă au demonstrat-o în ultimul deceniu. Cel puțin în cazul terorismului de sorginte fundamentalistă, fenomenul se manifestă în diferite teritorii, unele fiind medii controlate ca state de drept iar altele fiind încă dominate de haos ca teatrele de operațiuni din Afganistan. În acest caz, contracararea acestui fenomen nu poate îmbrăca doar o singură formă respectiv cea a operațiunilor militare în teatrele de operațiuni sau a operațiunilor anti-teroriste din mediul controlat al statelor de drept în care se produc efectele terorii. Cea mai bună soluție pare a fi îmbinarea acestor două tipuri de doctrine și formarea unui nou sistem de măsuri care să profite de caracteristicile cheie ale fenomenului pe care îl combate respectiv dinamism, adaptabilitate și fiabilitate.

Prin dezvoltarea infrastructurii organizaționale a Uniunii Europene, există toate premisele obținerii unui asemenea sistem și a unei doctrine ce ar putea să ajute la atenuarea ambelor tipuri de fenomene la nivel european și nu numai. Cea mai mare provocare în acest sens însă o constituie păstrarea valorilor democratice și a statului de drept, coeziunea și optimizarea mecanismelor de guvernare a Uniunii și simplificarea și dinamizarea procesului de decizie în chestiuni esențiale, păstrând totodată legitimitatea democratică și controlul instituțional.

Concluzii

Provocările terorismului și ale criminalității transfrontaliere în contextul globalizării și al dinamicii secolului al XXI-lea precum și al experienței din ultimii 10 ani în combaterea terorismului sugerează o schimbare a doctrinei și focalizarea mai degrabă pe mediul intern decât pe cel extern. Cu toate acestea, există provocări importante în îndeplinirea acestui obiectiv, care trebuie realizat fără a aduce atingere valorilor democratice ale statului de drept. Ceea ce nu poate fi obținut într-un fel va trebui să fie obținut prin alte modalități, iar în acest sens colaborarea între statele partenere, dinamizarea, coordonarea și armonizarea procesului de adaptare a politicilor pare să fie soluția evidentă. Atât succesul unei viitoare strategii contra-teroriste cât și al uneia împotriva criminalității transfrontaliere va depinde cel mai probabil de o doctrină bazată pe cooperare și pe urmarea prioritară a intereselor comune și nu al celui individual. Din păcate însă, cel puțin sub aspect legislativ, inexistența unui sistem suveran supranațional ridică unele probleme ce vor trebui depășite.

Dinamica fenomenelor criminale transnaționale îndeamnă la un *feedback* pe măsură, care să țină pasul cu acestea și să fie cel puțin la fel de adaptativ. În contextul în care celule teroriste comunică prin intermediul jocurilor pe calculator²⁵ (*massive multimedia online roleplaying game, MMORPG*), Uniunea Europeană nu are o strategie de combatere a acestor tipuri de fenomene asimetrice care să satisfacă exigențele unei adaptabilități pe măsura dinamicii impuse de mediul internațional, ultima Strategie împotriva terorismului datând din 2005²⁶ care nu era lipsită de lacune nici la acea dată²⁷, acum 6 ani. Actualul sistem internațional, cel puțin la nivelul Uniunii Europene, este oarecum nepregătit pentru o schimbare în politicile de combatere a terorismului sau a optimizării politicilor de combatere a crimei organizate, deși există o infrastructură de colaborare între statele membre, dar aceasta nu profită valorificării optime a multiplicatorilor de forță conferiți de flexibilitate, adaptabilitate și sincronizare în contextul în care procesul decizional încă se manifestă multipolar.

Cu toate acestea, dintr-o perspectivă mai optimistă, putem privi eforturile în scopul consolidării și optimizării organismelor Uniunii Europene ca un promotor

²⁵ Andrew Cochran, MetaTerror: The Potential Use of MMORPGs by Terrorists, 1 martie 2007, http://counterterrorismblog.org/2007/03/metaterror_the_potential_use_o.php.

²⁶ Consiliul Uniunii Europene, Strategia europeană de combatere a terorismului, 30 noiembrie 2005.

²⁷ Miriam Allam, Damian Gadzinowski, *Combating the Financing of Terrorism: EU Policies, Polity and Politics*, EIPAscope 2009/2.

al acestor transformări care să ne ofere în final un organism internațional de securitate la fel de adaptativ și dinamic ca și amenințările împotriva cărora încearcă să ne protejeze.

BIBLIOGRAFIE

1. Abraham, Itty; van Schenden, Willem, (2005), *The Making of Illicitness în Illicit Flows and Criminal Things*, Indiana University Press, p.2-37;
2. Al-Rodhan, R.F Nayed; Stoudmann, Gerard, (2006), *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and A Proposed Definition*, Geneva Centre for Security Policy;
3. Allam, Miriam; Gadzinowski, Damian, Combating the Financing of Terrorism: EU Policies, Polity and Politics, EIPAscope 2009/2, p. 37, accesat în 28.07.2011 la adresa:
http://www.eipa.eu/files/repository/eipascope/20100114122445_Eipascope_2009_2_Article4.pdf;
4. Buzan, Barry; Little, Richard, (2000), *International Systems in World History*, Oxford University Press;
5. Clemons, Steve, Drones and the Death of Al Qaeda's No. 3, în *The Washington Note*, 1 iunie 2010, accesat în 28.07.2011 la adresa: www.thewashingtonnote.com;
6. Coady, C.A.J Tony, (2003), *Terrorism, Just War and Supreme Emergency în Terrorism and Justice: A Moral Argument in a Threatened World*, Melbourne University Publishing, Australia;
7. Cochran, Andrew, MetaTerror: The Potential Use of MMORPGs by Terrorists, 1 martie 2007, accesat în 28.07.2011 la adresa:
http://counterterrorismblog.org/2007/03/metaterror_the_potential_use_of.php;
8. Congressional Research Service Report RS21812, oct. 2004 apud Wikileaks, , accesat în data de 28.07.2011 la adresa:
<http://xa.yimg.com/kq/groups/19154088/668080648/name/Wikileaks+RS21812+March+11+Terrorist+Attacks+in+Madrid.pdf>;
9. Consiliul Uniunii Europene, Strategia europeana de combatere a terorismului, 30 noiembrie 2005, accesat în 28.07.2011 la adresa:
<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>;
10. Cuddy-Keane, Melba, (2003), *Modernism, Geopolitics, Globalization în Modernism/Modernity*, vol. 10, nr. 3, The Johns Hopkins University Press, Baltimore;
11. Jones, Derek, Maj. U.S. Army, Understanding the Form, Function, and Logic of Clandestine Cellular Networks: The First Step in Effective Counternetwork Operations, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kentucky, 2009; accesat în 28.07.2011 la adresa:
<http://www.cgsc.edu/sams/media/Monographs/JonesD-21MAY09.pdf>
12. Lewis, G. Ted, (2009), *Network Science: Theory and Applications*, John Wiley and Sons, New Jersey;

13. McGrew, G. Anthony, (1998), *Global Legal Interaction and Present-Day Patterns of Globalization* în Gessner, V; Budak, A. C., *Emerging Legal Certainty: Empirical Studies on the Globalization of Law*, Ashgate Publishing Company;
14. Alexandru Molcean, Walter Kego, „*Russian Speaking Organized Crime Groups in the EU*”, Institute for Security and Development Policy, 2011, accesat în data de 28.07.2011 la adresa:
http://www.rikareliv.info/images/Nr%204-2011/2011_kego-molcean_russian-speaking-organized-crime.pdf;
15. prof. univ. dr. Pașcu, Ioan Mircea; lect. drd. Vintilă, Sergiu Nicolae, *Teoria Relațiilor Internaționale*, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Științe Politice, note de curs.
16. Seper, Jerry, (2004), *Al Qaeda Seeks Tie to Local Gangs*, în *The Washington Times*, 28 sept.;
17. Shelley, Louise I. (coord), *Methods and Motives: Exploring the Links Between Transnational Organized Crime and International Terrorism*, National Criminal Justice Reference Service, 2005, accesat în 28.07.2011 la adresa:
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211207.pdf>;
18. The International Monetary Fund, *Globalization: Threat or Opportunity*, 2002; accesat în data de 28.07.2011 la adresa:
<http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm>;
19. Waltz, N. Kenneth, *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing Company, 1979.